

Když bohyně ještě chodily po zemi

S příchodem neolitických zemědělců došlo k výrazné změně vztahů mezi muži a ženami...

S příchodem neolitických zemědělců (zhruba před 7 tisíci lety) došlo k výrazné změně vztahů mezi muži a ženami. Už nebylo dovoleno sexuální soužití kohokoliv s kýmkoliv. Nejspíš vlivem exogamie, jak je dnes odborně nazýván společenský zvyk, že nesmí docházet k sexu mezi nejbližšími příbuznými, ba ani s členy širší rodiny nebo vlastního klanu.

Tato změna je vysvětlována praxí chovatelů hospodářských zvířat, kteří snadno vypožarovali degenerativní vady, pokud připouštěli neustále kusy z úzkého příbuzenského kruhu. Nebylo těžké totéž vypožarovat u lidí. Proto byl určen způsob vyjednávání sňatků s členy jiných klanů, kdy dítě hned po narození už zaslíbili do určené rodiny v jiném klanu. U neolitických zemědělců tak mladí muži odcházeli do domů svých žen. Manželství této epochy se nazývá skupinovým, kdy skupina mužů žila se skupinou žen. Uvnitř tohoto manželství pak mohli žít v párech, které se časem třeba vzájemně vyměnily z nejrůznějších důvodů. Nezřídka se tak pod jednou střechou sešla skupina bratrů z jednoho klanu se skupinou sester z klanu druhého. Žili v domech se sedlovou střechou, dlouhých až 40 metrů a vysokých až 5 metrů. Každá madam tam měla svoji kóji, svůj byteček, a muži u nich buďto žili, anebo jen přicházeli na návštěvu z mužských domů. Kromě toho lze předpokládat dostatek příležitostí k setkávání mužů a žen i mimo vlastní dům a rodinu. Mnoho svátků slavili za účasti spřízněných klanů. Rovněž sběračství, kdy ženy chodily po lesích a sbíraly, co les dal, poskytovalo možnosti setkávání s osamělými pastevcí, lovci a dalšími muži.

V neolitické společnosti převládaly ženské kulty nad mužskými, což vyplývá i z výskytu ženských sošek v poměru k mužským (až 95%). Náboženství této epochy ovládala ženská božstva typu Velké Bohyně, Bohyně Země, Měsíční Bohyně. Klidně je možné si představit, že i velké kruhové chrámy s palisádovými hradbami a hlubokými příkopy (neolitické rondely), sloužily jejich kultu, neboť se tam dochovalo množství ženských sošek a další indicie (zbytky pecí, rituálně rozbíjené nádoby i sošky, kůlové jamky, stopy po obětování především zvířat a další nálezy). Dají se předpokládat silné tajné ženské spolky, jejichž obřady a zřejmě i mystéria nesměli spatřit žádní muži. Vysoké hradby kol dokola mohly před muži ukrývat všelijaké tajnosti. Ženská božstva nepochybně uctívali i muži. Jistě neměli přístup k tajným obřadům, ale veřejných slavností se určitě účastnili. Ženy v té době měly zřejmě podstatně větší volnost než kdykoliv později. Také tato doba byla později idealizována, spíše ale jen ženami.

„...Abchelma, Krásná ovečka, vedla Čarše přes dřevěný most z hrubých klád nahoru mírným svahem kolem zahrádek velkých domů, na jejichž štítech se vyjímaly vybělené rohaté býčí lebky. Přivedla ho k mohutné bráně z masivních břeven. Pokorně poděkovala mocnosti brány, vzala ho za ruku a oba zároveň prošli mezi vysokými hradbami z mohutných kůlů, kterou jim pootevřely dvě Achrely, bojovnice v černých halenách a krátkých suknicích.

Ocitli se na travnatém prostranství před druhou hradbou, která se pyšně vypínala do výše nad hlubokými příkopy. Kromě křoví a nevelikých stromků se mezi oběma řadami hradeb také jakoby choulily dvě chaty se střechami z rákosu.

Zrak mu sjel dále k průchodu, kde na něho doslova zíval otevřený prostor. Raději sklopil zrak. Tam by se dívat ani neměl.

Obě bojovnice si jeho kradmého pohledu všimly a postavily se tak, aby už podruhé nic nezahlédl, anebo možná aby ho při takové troufalosti snadněji usvědčily.

Abchelma ho s nimi nechala stát a odběhla k jedné ze dvou chat.

Nečekal dlouho. Prabába Itšarva, shrbená pod tíhou narozených a zemřelých zim, se ukázala v dvířkách

chaty. Pomalu odměřovala každý svůj krok. Přicházela ohnutá, poněkud pajdala, opírala se o čakan, zakončený pazourkovou sekerkou, na hlavě zkroucený temný šátek s uzly. Všiml si jejího náhrdelníku z mnoha mušlí, korálků a jiných ozdob a hned se mu ulevilo. Poznal, že to je jiný náhrdelník, než o kterém už tolik slyšel. Její temné roucho se honosilo množstvím střapců se všelijakými přívěsky, talismany, amulety a návazy. U pasu se jí na řemínku pohupoval bubínek, pestře pomalovaný.

Abchelma opravdu přivádí Prabábu přímo k němu. Až je z toho celý nesvůj. Stojí jako dřevěný čep, zastrčený do vystrouhané díry, trochu se mu roztřesou kolena a skoro se mu rozdrkotají zuby, přitom se tak snaží, aby se ovládl.

Ještě nikdy k němu Prabába Itsarva takto nepřicházela, nikdy si ho takto neprohlížela. A vlastně co je ve srovnání s ní on? Ona je přece Ahrmba! Orodovatelka! Svatá žena! Jedinečná! Bez ní by v krajině ani nemohlo nic žít. Nic by nerostlo, nic by se nerodilo. Také by nic neumíralo. A on? Jen obyčejný mladý muž.

Už jen z toho, jak se po něm podívala, na něho sedala hrůza. Vždyť už jenom její pouhý pohled prý dokáže člověka ochromit. Dokonce zabít, kdyby se jí zachtělo. Ani svatou masku by si nemusela nasadit...

Abchelma Prabábě šeptem vylíčila, co se stalo. Vůbec té jejich tajné řeči nerozuměl. Jak by také mohl obyčejný chlap rozumět tajné řeči žen!...“ (Jan Pádych: Čas vlků)

Spojení s okolním světem probíhalo zejména obchodními cestami. Předpokládá se i dálkový obchod, hlavně však etapový na kratší vzdálenosti. Na našem území se nalézají předměty z hornin, které pocházejí např. z jihovýchodní Asie, například miniaturky seker ze zeleného jadeitu.

Slunečním hrdinům čest a sláva!

Následující období před zhruba 5 tisíci lety, kdy se začala ve větší míře objevovat měď, je nazýváno eneolitem. V té době muži doslova přejali otěže vlády nad všemi rozhodujícími oblastmi společnosti, což se projevilo mimo jiné také větším výskytem symbolů náležejících mužským božstvům. Náboženství ovládli bozi slunce, počasí a další mužští bozi. Muži už nepředstavovali jen pastevce a v zemědělství spíše jen pomocníky, nýbrž i oráče. Stávali se dominantními dokonce i v hrnčířství, což předtím bylo téměř výlučnou záležitostí žen.

S příchodem ryze patriarchálních skupin pastevců od východu se také u místního, mnohem početnějšího obyvatelstva, posilovaly tendence po mužské společenské nadvládě. Jednalo se o klany lidu bojových sekeromlatů, uctívající slunce jako hlavní božstvo. Ty však nebyly natolik početné, aby si podmanily místní obyvatelstvo. Přesto se v té době například na území dnešní Moravy stalo něco, co s příchodem „bojovníků slunce“ bezpochyby souvisí. Zaprvé to byl příliv měděných nástrojů v dosud nevídané míře a zadruhé pak jejich ryze patriarchální společenské uspořádání. V neposlední řadě pak je příchod těchto kočovníků až ze vzdáleného Kazachstánu spojován s nástupem osídlování prvních indoevropských etnik ve střední Evropě. Původní místní usedlé zemědělské obyvatelstvo pocházelo zejména z Balkánu, kam dlouho předtím bezpochyby přišlo z Malé Asie.

Územím Moravy se od jihu na sever téměř obloukovitě táhla linie velkých, skvěle opevněných, hradišť, které se dají klidně nazvat pravěkými městy (bádenská kultura). Tato hradiště byla od sebe vzdálena cca 8 km a každé z nich se zabývalo jiným rozsahem hospodářské činnosti. Například v „pravěkém městě“ v Hlinsku u Přerova skvěle fungovala velká „manufaktura“ na výrobu kamenných nástrojů. Zdejší kamenné sekerky, brousky, zrnětky a další praktické předměty, putovaly na vozech tažených dobyt看em do sousedních hradišť a odtud pak do okolních osad. Produkovalo se zde také množství tkaných látek a vypalovaných hliněných nádob. Podle směřlejšího odhadu na tomto hradišti o rozsahu cca jednoho a půl hektaru sídlilo najednou až 2 tisíce obyvatel, zatímco poblíž u kamenného lomu lze předpokládat tentýž

počet (skromnější odhady vycházejí z toho, že blízké sídliště pouze sloužilo obyvatelům hradiště při pracích v lomu). Obyvatelé těchto hradišť žili již v patriarchálním zřízení, kdy otěže vlády ve společnosti drželi v rukou muži. Avšak některé nálezy, zejména hrob staré šamanky na významném místě uvnitř lokality (Hlinsko) svědčí o tom, že ačkoliv ženské náboženské kultury oproti předchozím pravěkým etapám značně oslabily co do významu a moci, přece jenom si zachovaly svůj prostor a zřejmě stály v opozici proti mocnějším mužským kultům.

Tato hradiště (a lid s nimi spjatý), zažívala vrchol rozmachu a tím i doby hojnosti. Náhle však nastala krize. Do krajiny se dostalo poměrně dost měděných předmětů a mnohé původní kamenné výrobky začínaly ztrácet význam, zejména sekerky, nože a jiné. Krize bezpochyby způsobila, že velká hradiště byla z ničeho nic opuštěna a obyvatelé zmizeli bez jakýchkoliv archeologicky postižitelných stop a vrátili se zpět až za nějakých 50 let. Kde byli a jak se živili mezitím, je záhada.

Jediné aspoň částečně rozumné vysvětlení by bylo, že se všichni dali na pastevectví, žili v kočovných jurtách na vozech a stěhovali se z místa na místo, sotva dobytek spásal předchozí pastviny, což při větších stádech netrvalo dlouho. Převzatý vzor od pasteveckých plemen se nejspíš netýkal pouze změny obživy a přechodu zemědělců na životní styl kočovných pastevců. Co předáci klanů z hradišť, tedy od původního obyvatelstva, obdivovali u pastevců především, bylo zejména to, jak si předáci pasteveckého etnika dokázali přivlastnit původně společný majetek klanů a jak neomezeně vládli nad životy svých podřízených. Nápodobou těchto vzorů se utužovalo patriarchální smýšlení i u zemědělské populace, obyvatel hradišť a osad, zatímco původní ženské kultury byly potlačeny místně až do ilegality, neboť ambiciózním vůdcům určitě vadilo jakékoliv rovnostářství. Tehdy ve střední Evropě nepochybně nastaly nové poměry, založené jak na nerovnosti mužů a žen, tak rovněž na rozlišování osobního významu podle vlastněného majetku. Tyto nerovnosti se pak v následujících obdobích buďto prohlubovaly, nebo zmírňovaly.

Bohyně typu Velké Matky byly sice i nadále uctívány veřejně, avšak v podstatě v menší míře než předtím. Ženy se dostávaly do područí mužů a ve srovnání s předchozím pravěkým obdobím se značně omezila jejich volnost. Ženská práce v zemědělství již ztrácela předchozí význam. Dřívější názory, že žena mohla počít sama ze sebe bez přispění muže (tzv. partenogeneze), v eneolitu ztrácely platnost a mužům již záleželo na otcovství, zejména když si mocní náčelníci a klanová šlechta začali přivlastňovat původně společný klanový majetek a moc. Tak se nezdálo, že k rituálnímu setkávání žen mohlo docházet především v období jejich menstruace. Ženy v menstruaci začaly být považovány za nebezpečné lidem, zvířatům i rostlinám, a proto na dobu nezbytnou musely odcházet na určená místa mimo svůj domov. Předtím nebyla menstruace takto demonizována. Nadvláda mužských kultů i tímto způsobem zatlačila ženské kultury do pozadí. Ženy se vzájemně setkávaly i při pracovních činnostech, které byly stále rozdělené na mužské a ženské. Zaváděné patriarchální tendence se podle všeho stávaly součástí zvykového práva. Tím docházelo i ke značnému omezení volného setkávání žen s cizími muži.

Eneolit, začátek doby zpracování prvních kovů a jejich rozšíření, se považuje obecně za epochu nesmírně dramatickou s etnickými pohyby a změnami.

O tom, jak mohlo zprvu docházet k pokojnému střetávání kočovných pastevců s místními zemědělci, si přečtěme.

„...Do osady vkročili první Kerdžové s prvními kusy dobytka. Procházejí kolem domů a košárů, jako by tu ani nestály. Ani postávajících lidí si nevšímají. Ani zuřivě štěkajících psů, pro jistotu uvázaných ke sloupkům u košárů. Úplně jako by byli z jiného světa, jedni živí, druzí mrtví a jen se tak míjeli. Erbakaš se opírá o svoji berlu a sleduje hlavně jezdce v orlí masce. Určitě je to Batar!

Jezdec si ho všimne, oči v otvorech masky si ho projely odshora dolů. Muž v masce okamžitě poznal, že Erbakaš není jen obyčejným zemědělcem, přitom sklonil napjatou ruku a jeho psi se zrovna obořili na místní psy. Zvednutá dlaň je však přiměla stáhnout se a opět jít poslušně vedle koně. Ani psi, dorážející z

bezpečné vzdálenosti, je nedokázali donutit ke rvačce.

Jezdec v masce se začal ohlížet po lidech, zahleděl se i na chatu zemřelého, vyzdobenou květy. Jako tomu, kdo je znalý tajemství jiných světů, muselo dojít, co se tam přihodilo.

Kerdžové se svým stádem prošli osadou a zůstaly po nich čerstvé kravince. Ostatní přihlížející mohli mít dojem, že cizí pastevci opět prošli mezi nimi jako přízraky z jiného světa. Erbakaš ho s nimi rozhodně nesdílel. Vůbec se mu nelíbilo, že jezdec v masce vystihnul, co se v osadě přihodilo. Ve zkazkách se přece hovoří o cizích čarodějích, kteří chytají bloudící mrtvé do nádob nebo do uzlů a navždy je uvězní. Pokud to někomu provedou, už se nikdy nenarodí ve svém rodném klanu a je navždy ztracený.

*Nad střechami obydlí proletěl velký orel, na kraji lesa dosedl na hrubou větev, otočil se a zíral na osadu...“
(Jan Padych: z konceptů)*

Jan Padych

Zpracováno pro www.padychbooks.com

Úryvek z e-knihy - Jan Padych: Pravěké ženy a jejich velké tajemství

V sekci E-KNIHY jsme vydali novinku - šestidílný fantasy román pod souhrnným názvem „Prastará tajemství“. Dobrodružný a mysteriózní příběh byl zasazen do doby halštatské. Autor Jan Padych zde uplatnil některé historické události a kulturní reálie z této epochy.

Úvodní díl poskytujeme **ZDARMA** ke stažení ZDE:

<http://www.padychbooks.com/volne-ke-stazeni-knihy/prastara-tajemstvi-1.dil-syn-vyznamneho>

Ostatní díly lze koupit na našem eshopu ZDE:

<http://www.padychbooks.com/eshop>

Autor článku Padych, článek byl napsán 31.3.2013 11:03.

URL článku: <http://padychbooks.com/clanky/kdyz-bohyne-jeste-chodily-po-zemi>.